

Kjære alle Mossefossens venner og kjære alle frammøtte.

Gratulerer med dagen!

Jeg er slettes ikke sikker på at det er mange fosser som har sin egen dag, slik Mossefossen har. Til tross for sitt relativt beskjedne fall, på 23,5 meter, har fossen vært av stor betydning gjennom tida.

I 1399 var det et saltkokeri ved fossen. Fossen ble først benyttet til kverndrift. To av landets første vandrevne sager var her, og det ble sagbruk om dagen og møller om natta. På det meste var det 50 sagbruk som brukte kraften fra fossen. Da snakker vi helt tilbake til 1630-tallet.

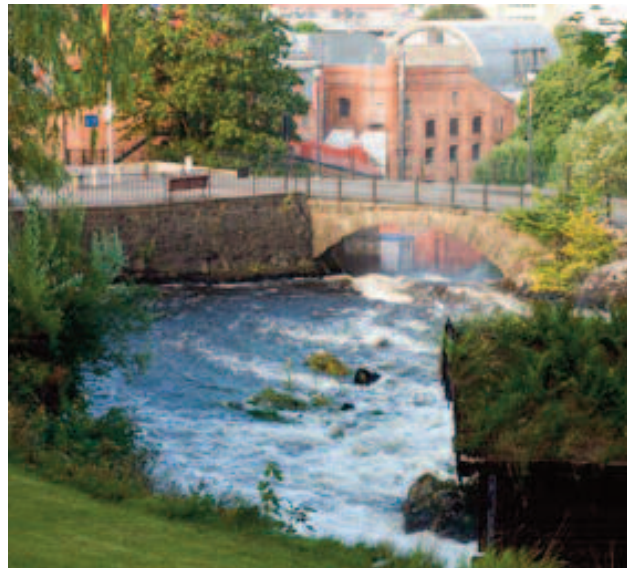
Salutt for dagen

Islandsmoens mannskor

Ordførerne Tage Pettersen fra Moss, Inger-Lise Skartlien fra Rygge og Reidar Kaabbel fra Våler

Ovenfor Mossefossen

Senere var det jernverk og papirindustri. Østfolds første kraftstasjon ble bygget i Mossefossen i 1883.

I dag står fossen tilbake. Sammen med deler av eldre bygningsmasse forteller den historien om industribyen som vokste frem rundt nettopp Mossefossen.

Gjennom bøkene om Ryggehistorien har jeg også fått et bilde av politikken og utviklingen i historien om Moss og Rygge kommuner. Moss utviklet seg raskt på slutten av 1800- og på begynnelsen av 1900-tallet. Moss bystyre satte ned flere komitéer, og i 1922 besluttet man første gang å gå til en større byutvidelse.

Til tross for store plassproblemer, fikk man betenkeligheter. Allerede den gangen tok altså politiske prosesser tid.

Etterhvert gikk Moss kommune inn og kjøpte arealer, slik at de ble en betydelig grunneier i Rygge. Ikke bare helt bynært, men helt til Kallum, Melløs og Høyden gikk utbyggingen.

I Rygge hadde politikerne et «både og syn» på denne utviklingen. På den ene siden fikk man god avsetning på elektrisk kraft og gode skatteinntekter, på den andre siden ble Høydaskolen for liten og innbyggerne krevde at vann og kloakk skulle bygges ut. Noe det kostet penger å utbedre.

Etter valget i 1937 ble det fart i forhandlingene og i 1938 i Statsråd 13.mai og gjeldene fra 1.juli 1938 ble avtalen vedtatt. Klommestensåsen, Ørehavna, Malakoff, Melløs, Kallum, Høyden, Øre og Rabekk ble overdratt til Moss. Som kompensasjon for avståelsen fikk Rygge kommune 400.000 kr.

Med en prisvekst på drøyt 3000% siden 1938, tilsvarer dette 12,5 mill kroner i dag. Man kan trygt si at tomteverdien har økt siden den gang, mer enn prisveksten.

På den måten ble også Rygge igjen en kommune med hovedvekt på landbruk. De bynære områdene med arbeiderboliger og fattigfolk ble kjøpt opp av Moss, og ble en del av Moss by. Begge parter var fornøyde med avtalen.

I de årene jeg har vært med i politikken i Moss og Rygge, har det vært tilløp til rivalisering mellom kommunene. Gikk Moss for alternativ 2B, så ville Rygge vedta alternativ 2A. Når Moss bygget kjøpesenter, så ville Rygge bygge kjøpesenter.

Nå skal vi legge det bak oss. Nå vil historien om byen som vokste fram ved fossen bli en del av befolkningen i nye Moss sin felles historie.

Og vi har rike historier og tradisjoner å ta vare på. Innbyggere i Rygge må få vite om Mossefossen og industrihistorien, og innbyggerne i Moss må bli kjent med johanittermunkene på klosteret og middelalderkirken vår.

I mine øyne er Moss fortsatt en industriby med mange spennende og fremtidsrettede bedrifter. På samme måte er Rygge en god landbrukskommune med særlig vekt på grønnsaksproduksjon, både på friland og i drivhus. Og vi er stolte av å ha Idun og Nora i vår kommune.

Sammen skal vi bygge nye Moss. Vi skal utvikle byen og omlandet, vi skal gi gode tjenester, gode opplevelser, stimulere til næringsutvikling, ha det mest innovative land-

bruket og vi skal jobbe mot målet som er å være mest attraktiv ved Oslofjorden.

Nærheten til Oslo og tilgangen til fjord, vann, skog, boliger og arealer gjør at mye ligger til rette for å nå det målet.

Denne gangen har ikke politikerne i Rygge et «både og syn», vi er ikke ambivalente. Vi skal bidra til å sette nye Moss på kartet. Og vi gleder oss!

Til slutt vil jeg si til Mossefossens Venner; fortsett med det viktige arbeidet. Det er mye å lære av historien, og det er veldig viktig å hegne om Mossefossen. Den er et vakkert landemerke.

Som en kuriositet kan jeg helt til slutt også nevne at Rygge kommune i mange år mottok rundt 2500 kroner i året for fallrettigheter. Det var en liten, men forutsigbar kilde til inntekt.

Gratulerer med dagen!

Inger-Lise Skartlien